

rendkívül fontosnak tartom azt az ösztöndíjprogramot, amely lehetővé teszi a mi diákjaink számára, hogy egy teljes tanévet Magyarországon töltsenek, a Balassi Intézet hallgatóiként. Ha ez az ösztöndíjrendszer tovább bővül, és minél több diák juthat el így Magyarországra, az nyilván visszahat majd a külföldi egyetemek hallgatóinak a magyar nyelv és kultúra iránti érdeklődésére is.

MAGYAR TANULMÁNYOK AZ EURÓPAI UNIÓBAN NEM CSAK MAGYARUL

*Vendégoktatói és lektori konferencia
a Balassi Bálint Intézetben 2003. augusztus 25–26.*

A Balassi Bálint Intézet ez évi lektori konferenciájának az EUCsatlakozás diktálta újfajta feladatok és lehetőségek megvitatása volt a fő témája. Az európai kultuszminiszterek 1999. évi, Bolognában hozott, és az azt követő konferenciákon megerősített határozata az Erasmus–Sokrates program alapelvét követi, és azt következetesen igyekszik megvalósítani. Célja egy olyan európai oktatási térség kialakítása, amelyben a diákok és a tanárok mobilitását nemcsak a külföldön végzett tanulmányok elismerése segíti elő, hanem elsősorban egy egységes, szakaszos tanrend kialakítása.

A kétnapos konferenciát Magyar Bálint oktatási miniszter nyitotta meg. Beszédében ismertette a minisztérium *Világ – Nyelv* programját. A felmérések szerint a magyarok idegennyelv-tudása a legalacsonyabb az unióhoz csatlakozó országok közül. (A legutóbbi népszámlálás szerint a lakosságnak mindössze 19 százaléka beszél valamilyen idegen nyelvet.) Éppen ezért, hogy „ne némán menjünk Európába”, új stratégiát dolgoztak ki, elősegítendő a diákok hatékonyabb idegennyelv-oktatását. Már az év első felében 10 új pályázatot írtak ki a nyelvtanítás fejlesztésére (pl. autentikus anyagok és eszközök beszerzése, a második nyelv támogatása, oktatók továbbképzése). Ez év szeptember 26-án országos kampány indult, ezzel kezdetét vette a Nyelvtanulás éve (a 2003–2004-es tanév). A *Világ – Nyelv* program keretében tervezik a középiskolákban a nulladik évfolyam beindítását, ahol a kötelező tan-

órai foglalkozások legalább negyven százalékának megfelelő időkeretben (heti 11–15 óra) idegen nyelvekből intenzív felkészítés folya. A 10–13. osztályban a diákok az adott nyelvből felkészülnének az emelt szintű érettségi vizsgára. A második nyelvet is minimum heti öt órában tanulják majd azokban az iskolákban, amelyek 2004 szeptemberétől bekapcsolódnak a programba. Magyar Bálint beszámolt a már készülő és a még csak tervezett digitális adatbázisokról, tan- és segédanyagokról, amelyek a vendégtanárok munkáját is segíteni fogják. Az OSZK-ban 13 ezer magyar nyelvű hungarikum adatbázisa készül, és megszületett egy képes történelmi kronológia terve is.

Schneider Márta helyettes államtitkár (NKÖM) elsősorban arról beszélt, hogy a már meglévő intézményhálózat többé-kevésbé elegendő és alkalmas a hungarológia terjesztésére, inkább azon törjük a fejünket, hogy milyen új ötletekkel, tematikával fokozhatjuk az érdeklődést hazánk iránt. A 2001-ben, Franciaországban szervezett magyar év látványos eredményt hozott: a párizsi oktatóhelyeken megduplázódott a magyar nyelvű, illetve tematikájú tárgyakra jelentkezők száma. A helyettes államtitkár asszony örömmel jelentette be, hogy a berlini Collegium Hungaricum újra felépül hajdani helyén, 3000 m² alapterületen. Elkészültével abban a szerencsés helyzetben leszünk, hogy a magyar intézmény ajánlhat fel szemináriumi termeket a nagyhírű Humboldt Egyetemen működő hungarológiai szemináriumnak. Schneider Márta felajánlással zárta beszédét: a 2004-es Balassi-év megrendezéséhez szeretne a minisztérium segítséget nyújtani az intézetnek.

Ujváry Gábor, a Balassi Bálint Intézet főigazgatója beszámolt a 2002–2003-as tanév eredményeiről, eseményeiről. A szerkezeti-szerkezeti és személyi változások ismertetése után beszélt a kétoldalú egyezményekről, amelyeket más, hungarológiai tárgyakat oktató intézményekkel kötöttek, és a tanévben az épület falai között tartott rendezvényekről. Az intézet kiadványai (Balassi Bálint Intézet Évkönyve, Balassi-füzetek, Szépirodalmi Figyelő és Lymbus) mellett beszámolt egy olyan, az OSZK-val együttműködésben készülő Hungarika portál tervéről, amely sok más egyéb mellett helyet adna a szakemberek „ki kicsodájának”, illetve tartalmazna egy – az országot bemutató – lexikonszerű adattárat.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás sok előnye mellett Medgyes Péter, az OM nemzetközi kapcsolatok helyettes államtitkára rávilágított néhány megoldandó problémára is. Például az uniós jogszabályok értelmében nem adhatunk ösztöndíjat határon túli, kisebbségben

élő magyar diákoknak, mert ez az anyaországi diákokkal szembeni diszkriminációnak minősülne. A Világ – Nyelv program keretében meghirdetett pályázatok kapcsán elmondta, hogy a magyar mint idegen nyelv oktatásáról szóló témában nem érkezett pályázat, és ezúttal is felhívta a kollégák figyelmét az év végén a minisztérium és a Tempus Közalapítvány honlapján ismét megjelenő új kiírásokra.

Az EU-csatlakozás előnyeiről és hátrányairól lehet vitatkozni, de az biztos, hogy a felsőoktatásnak – és ezen belül a hungarológiai tárgyak oktatásának – is valamilyen módon bele kell illeszkednie az európai struktúrába. Holger Fischer (Hamburgi Egyetem) bemutatta a hungarológiai képzés kerettervét, amely a Balassi Bálint Intézet által kezdeményezett két korábbi tanácskozás eredményeit, tanulságait összegezte. A bolognai modellt követve az eddigi ötéves bölcsészképzéssel szemben egy 3+2 éves rendszer működne. Az első három év bakkalaureátusi fokozattal, a következő két év magiszteri fokozattal zárulna. A bakkalaureátusképzés a hungarológiában összesen 12 különböző státusú modulra (tanegységre) tagolódik. Ebből négy modul – a nyelvelsajátítás, a tudományos módszertan és tudománytörténet, a nyelvészet és az irodalom – kötelező. A további hat modul: történelem, politika, kultúra, kultúrtörténet, földrajz, gazdaságtan, társadalomtudomány és néprajz csak részben kötelezőek. Minden modul két részből áll: egy minden diák számára kötelező bevezetésből és egy tematikusan szabadon választható szakosodásból. A magiszterképzés hasonló elveken és feltételeken alapul.

Deréky Pál szerint a hungarológia meglévő ösztöndíjhálózatával, a diákokra jutó több figyelemmel, az egyes egyetemek közötti megállapodásokkal máris előnyösebb helyzetben van az úgynevezett nagy szakokkal szemben. Felhívta a figyelmet arra, hogy a korábbi előadásokban felmerült „diszkriminációs” probléma (nem támogathatjuk kiemelten a határon túli magyar diákokat, mert az jogszabályokba ütközik) egyetemközi egyezményekkel oldható meg, amelyekbe nem szólhat bele a felsőbb politika.

Kiss Gy. Csaba a környező országokban folyó hungarológiai képzés jelenéről és jövőjéről beszélt. „Tamás vagyok abban, hogy egyedül az angol nyelvvel és az egyoldalú nyugati orientációval eredményesen csatlakozhatunk az unióhoz” – mondta. Véleménye szerint könnyebben integrálódhat a közép-európai térség, ha nem egyenként, elszigetelten próbálkozik. Célszerű lenne egy közös viseigrádi program és professzúra kidolgozása, amit az EU is hatékonyabban támogatna.

A bolognai folyamat lényegéről, az eltérő oktatási modellek (brit-elitista, kontinentális-etatista és amerikai képzés) történetéről, fejlődéséről és átalakulásáról oktatáskutató tartott előadást.

A konferencia két kerekasztal-beszélgetéséből kiderült, hogy vannak még, akiknek számos nehézséggel kell megküzdeniük munkájuk során, másnak a munkahelye szűnt meg tanszéke megszüntetésével (Szalai Anna, Jeruzsálem), megint más azt emelte ki, hogy az elszigetelt küzdelem helyett az alakuló új struktúrák segítségével bekapcsolódhatunk az európai oktatás vérkeringésébe (Fazekas Tiborc, Hamburg). Van, akit okkal, ok nélkül feltartanak a határon (Cs. Nagy Lajos, Kolozsvár), ezért kérte a szolgálati útlevél bevezetését, más a lassú minisztériumi ügyintézésre panaszkodott, ami szinte lehetetlenné teszi az ösztöndíjas diákok beutaztatását (Berzsák Rozália, Kairó). Ujváry Gábortól megtudtuk, hogy sokszor ostromolták már a bel- és a külügyi tárcát a szolgálati útlevelek ügyében, de eddig csupán egyetlen országba, Macedóniába utazhat oktató szolgálati útlevéllel. Többen megemlítették, hogy a diákok eredményesnek, hasznosnak érzik a Balassi Bálint Intézetben ösztöndíjasként eltöltött időt (pl. Dávid Mária, Poznan), így örömmel fogadták a főigazgató bejelentését: a tavalyi évhez hasonlóan a minisztérium által biztosított 30 ösztöndíjas helyen túl, további húsz főnek ingyen szállást és taneszközöket tudnak biztosítani (egyelőre ösztöndíj nélkül). Sokan jelezték, hogy a fordítóképzésre milyen nagy igény van a diákok között. Többen említették az alacsony béreket (pl. Péntek János, a kolozsvári magyar nyelvészeti tanszék vezetője). Fazekas Tiborc elmondta, hogy a felsőoktatás átalakulásában szerencsésebb lenne utat engedni az alulról kiinduló, reális problémák mentén kialakuló, öntisztító vitáknak, mint államilag, adminisztratív módon elébe menni a változásnak.

A legérdekesebb előadás egy programon kívüli, rögtönzött felszólalás volt. Jatin Kaushik Delhiből érkezett ösztöndíjasként a Balassi Bálint Intézetbe, az ottani Magyar Tájékoztató és Kulturális Központból, ahol magyar nyelvet tanít. A hindu és a magyar nyelv rövid (lexikológiai és grammatikai) összevetése után elmondta József Attila *Tiszta szívvel* című versét magyarul és – saját fordításában – anyanyelvén. Az ismeretlen szavak ismerős ritmusa, lüktetése néhány pillanatra elvarázsolta a hallgatóságot, és minden szakmai-tudományos okfejtésnél jobban bizonyította a magyar kultúra jelenlétét a nagyvilágban.